

TEXT ALFONS PETIT

Sir Basil era considerat el rei dels fabricants de material de guerra -així almenys ho proclamava tota la premsa popular del continent- i era tingut per l'accionista més important de la famosa casa anglesa Wilkersons. La seva fortuna anava lligada, doncs, a totes les guerres de l'època, i sens dubte per això semblava extremament interessat a presentar-se com l'home més pacífic, més apagat i més gris que hom pugui imaginar. Aquesta és, de fet, la impressió que em féu en el curs d'aquell dinar. Diré només que en l'espai de la seva duració pronuncià a penes una dotzena de paraules». Josep Pla (1897-1981) va descriure d'aquesta manera, en el primer volum dels seus *Homenots* (1957), el comerciant d'armes d'origen grec Basil Zaharoff (1849-1936), un home ric i misteriós que serviria d'inspiració per a un personatge de *Lorella escapçada* (1937), el sisè àlbum protagonitzat pel cèlebre reporter Tintín, que aquesta vegada el va portar a Sud-Amèrica. «Queda clar, per tant, que Pla va dinar amb un personatge de Tintín, i això no ho pot dir cap català», proclamava divendres Joan Manuel Soldevilla, catedràtic de literatura a l'institut Ramon Muntaner de Figueres i reconegut tintinòleg.

El dia abans, dijous, Soldevilla havia participat amb el doctor en Filologia i professor de la UdG Francesc Montero, estudiós de l'obra de Josep Pla, en un acte a la llibreria Low Cost de Figueres per celebrar els 90 anys del naixement de Tintín, el periodista aventurer creat pel dibuixant belga Georges Remi, Hergé (1907-1983): *Tintín al País dels Soviets* es va publicar al suplement juvenil *Le Petit Vingtième* del diari catòlic belga *Le Vingtième Siècle* entre el 10 de gener del 1929 i el 8 de maig del 1930, i aquell mateix any seria recopilat en un àlbum, el primer de la sèrie, de la qual se n'han venut més de 200 milions de llibres a tot el món ha estat traduïda a un centenar d'idiomes.

Des de fa uns anys, Low Cost de Figueres organitza cada 10 de gener un acte per commemorar el naixement del personatge, i dijous es va proposar analitzar les relacions entre Tintín i Pla, a partir de la recerca sobre l'escriptor de Palafrugell que ha fet Montero i de la informació sobre el dinar que va compartir amb Zaharoff que recentment feia pública Soldevilla en un article publicat a *Jo encara diria més*, la revista de 1001, l'Associació de tintinaires de Catalunya.

De fet, al final d'aquell article, Soldevilla ja apuntava paral·lelismes entre Pla i Tintín: «Als anys vint, Josep Pla és un jove periodista inquiet i viatger que es desplaça a Londres, Berlín o Moscou i, de fet, de l'ex-

El dinar de Pla amb un personatge de Tintín

Durant una visita a Vicente Blasco Ibáñez a Montecarlo, l'escriptor de Palafrugell va compartir taula amb el comerciant grec d'armes Basil Zaharoff, en qui Hergé es va inspirar per a un dels protagonistes de «Lorella escapçada»

periència soviètica naixerà el llibre *Rússia. Notícies de la URSS (Una enquesta periodística)*, publicat l'any 1925. L'any 1929 Tintín començarà la seva trajectòria periodística imitant l'escriptor empordanès i, com ell, anirà primer a la Unió Soviètica i després per mig món desvetllant-nos realitats complexes i fascinants. No només Josep Pla va conèixer personatges de Les aventures de Tintín i els va saber retratar amb precisió admirable sinó que potser ha començat el moment de

subratllar les relacions suggerents que estableix amb Tintín. Tots dos van ser viatgers i periodistes, tots dos van viure el període d'entreguerres, tots dos van revelar-nos la complexitat i diversitat del món; i al final de la seva vida, potser ja cansats i desencisats, un es va recloure al seu mas de Llofríu d'igual manera que l'altre es va voler retirar al seu casolot de Molins de Dalt; sí, Josep Pla és el nostre particular Tintín».

Francesc Montero aprofundeix en aquests vincles,

encara que comença precisant que «la relació no es pot forçar, perquè no hi ha cap mena d'influència entre un i l'altre, i l'un és un personatge de ficció i l'altre un escriptor». En aquest sentit, afegeix que «Pla no fa mai cap referència ni a Tintín ni a Hergé, perquè de fet l'arribada de Tintín a Catalunya i a Espanya no es produeix fins a la dècada de 1960 i 1970, i Pla ja és prou gran i segurament no s'hi va interessar mai».

Malgrat això, Montero hi troba nombrosos punts en comú: «D'entrada, tots dos atreuen multitud de seguidors, tintinaires i planians, i són protagonistes dels seus relats, Tintín de les seves aventures i Pla de tota la seva Obra Completa». El professor de la UdG assenyala que «tots dos són també reporters i viatgers, encara que Tintín no escriurà mai ni una línia, i Pla és un periodista que exercirà de reporter als anys 20 i 30 i als anys 50 i 60». Sobre aquest aspecte, comenta que «Hergé no tria de manera casual que Tintín sigui reporter, sinó que als anys 20 i 30 hi ha l'eclosió del gènere del reportatge, a partir del precedent del corresponsal de guerra, i a Hergé li va molt bé perquè el seu personatge visqui moltes aventures sense que resulti inversemblant el que fa». Pel que fa a Pla, «forma part de la brillant generació de periodistes que dona Catalunya en aquells anys, amb Xammar, Gaziel, Josep Maria de Sagarra... que viatgen per tot Europa i escriuen d'una manera nova, com també ho fan a Europa Jack London, Colette, Joseph Kessel...».

Ara bé, Montero considera que el periodisme és només el mitjà que usen tant Pla com Tintín per arribar al seu veritable objectiu: «Per a Pla el periodisme és el camí per arribar a la literatura, ell és un escriptor periodista, i en canvi Tintín és un aventurer periodista, i el periodisme és l'excusa per viure aventures. En cap dels dos casos el periodisme no és una finalitat per si mateix». En canvi, sí que els llocs als quals viatgen donen una visió periodística de la seva època: «Tots dos reflecteixen les tensions del seu temps i viatgen a llocs on hi ha conflicte. Pla fa de corresponsal a Alemanya, a Itàlia, a Rússia, a Anglaterra...», mentre que els llibres de Tintín també mostren els canvis a la Unió Soviètica, la cursa per arribar a la Lluna, els conflictes bèl·lics a Sud-Amèrica, la guerra freda...».

Francesc Montero troba també punts de contacte en la mirada dels personatges: «En Tintín hi ha molt humorisme i ironia, en bona part gràcies a personatges secundaris com el Capità Haddock, el professor Tornassol, els Dupond i Dupont... Pla sempre té una mirada sensual i realista, però alhora amb una gran dosi d'ironia i humorisme, i també li agraden els personatges estrafolaris, com l'Hermós». Relacionat amb això, apunta que «la llengua que usa Pla a l'hora d'escriure és rica i precisa, no renyida amb la senzillesa. I en el cas de la traducció al català de Tintín, se n'encarrega Joaquim Ventalló, un amic de Josep Pla;

FOTOS:

1. Joan Manuel Soldevilla (esquerra) i Francesc Montero, dijous a la llibreria Low Cost de Figueres, on van parlar de Tintín i Pla. CONXIMOLONS

2. Josep Pla, en una imatge de joventut.

3. Tintín, el personatge creat per Hergé ara fa 90 anys.

4. Cartell de l'acte celebrat dijous a la llibreria Low Cost de Figueres per celebrar els 90 anys de Tintín, amb les intervencions de Montero i Soldevilla.

5. Portada de la primera aventura de Tintín, «Al país dels Soviets», començada a publicar el 1929.

6. El comerciant d'armes d'origen grec Basil Zaharoff, amb qui Josep Pla va dinar.

7. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

8. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

9. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

10. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

11. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

12. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

13. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

14. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

15. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

16. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

17. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

18. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

19. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

20. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

21. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

22. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

23. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

24. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

25. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

26. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

27. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

28. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

29. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

30. Basil Bazaroff, personatge de Lorella escapçada.

s'havien conegut als anys 30 a les tertúlies de l'Ateu-neu Barcelonès, i havien compartit moltes coses. De manera que el traductor de Tintín al català és un altre integrant d'aquella generació de periodistes i escriptors dels anys 20 i 30».

Totes aquestes «analogies curioses» entre un personatge real i un altre de ficció permeten «mirar Pla des d'una perspectiva diferent», defensa Joan Manuel Soldevilla: «A vegades se'ns imposa a la memòria el Pla malcarat i ancià de Llofríu, i oblidem el Pla reporter modern i aventurer dels anys 20 i 30. Això enriqueix la mirada sobre Pla i sobre Tintín».

Aquell Pla jove és el protagonista del dinar amb el personatge de Lorella escapçada. Va ser després de la Primera Guerra Mundial, quan Josep Pla va visitar l'escriptor valencià Vicente Blasco Ibáñez a la mansió que tenia a Montecarlo.

Blasco Ibáñez es va fer ric gràcies a l'èxit d'algunes de les seves novel·les i a les adaptacions cinematogràfiques que a la dècada de 1920 en va fer Hollywood, amb intèrprets com Rodolfo Valentino i Greta Garbo (*Los cuatro jinetes del Apocalipsis*, *Sangre y arena*, etc...). Va convidar Pla a dinar al Café de París de Montecarlo, i hi van compartir taula amb Jaime de Borbó, prenent carlota a la corona d'Espanya, i Eléfiteros Venizelos, diplomàtic i polític grec. I amb Basil Zaharoff, és clar: «Aquesta tercer convidat no pot deixar indiferent a cap tintinaire ja que és de tots conegut que aquest cèlebre multimilionari i home de negocis d'origen grec, enriquit especialment gràcies al comerç d'armes, té un paper decisiu a *Lorella escapçada*», escriu Soldevilla a *Jo encara diria més*.

El personatge tampoc no deixa indiferent Josep Pla, que anys més tard en fa una descripció exhaustiva a l'Homenot titulat *El dinar de Montecarlo o les tribulacions de Blasco Ibáñez*: «A la drete del príncep hi havia un vellet amb una barba blanca molt cuidada i uns cabells blancs lleugerament esgrogueïts per les pomades i els anys: era el cèlebre Sir Basil Zaharoff, grec del Pont, personatge rodejat d'un misteri permanentment alimentat per la premsa sensacionalista dels dos continents, considerat com un home immensament ric, nacionalitzat anglès, habitant de la Côte d'Azur des de feia molts anys (...) Era un vellet estil·litzat que semblava que sortia de la capsa. Vestit de blau, l'armilla ribetejada, una perla a la corbata, petit, bru, pàl·lid, una mica ressecat i arrugat, el nas lleugerament prominent, una barbata quadrada, ulls obscurs i ametllats, el cabell blanc tocat d'una grisor esgrogueïda, la polaina blanca sobre el xarol de la sabata, tota la seva figura semblava tenir una ascendència oriental, enquadrada, però, en les regles més rígides i convencionals de la morgue britànica. Semblava una reminiscència, lleugerament exòtica, de l'era victoriana i més aviat la seva estil·lització de vitrina glacial el feia poc abordable. Bevia literalment amb les puntes dels llavis; mastegà tot el repàs amb la boca hermèticament tancada, amb un art per dissimular el moviment de la mandíbula, admirable».

Quan se li demana per l'èxit de Tintín als seus 90 anys, Soldevilla apunta que «són històries atemporals, ben construïdes i dibuixades, i que aguanten bé el pas del temps. Una pel·lícula del 1929 es veu avui com d'una altra època, i un còmic de Tintín també ho és, però no resulta anacrònic. I això fa que pugui ser llegit durant 90 anys per nous lectors, que atregui nens i adults, i també estudiosos i col·leccionistes... Fins i tot que es consideri una obra d'art i se'n paguin milions pels originals. Però la seva gran virtut és que malgrat aquesta entronització, mai no ha deixat de ser un tebeo per a nois i noies, i avui pots regalar un Tintín a una mairada de 12 anys i li agrada. Té un punt màgic...».

